

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ **щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої** **освіти в умовах воєнного стану**

I. Загальні засади організації освітнього процесу та визначення спроможності закладів освіти забезпечувати освітній процес у різних безпекових умовах

Ці Методичні рекомендації розроблено з метою визначення єдиних підходів до організації безпечного та безперервного освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану з урахуванням безпекової ситуації на відповідній території, спроможності закладів освіти та наявної матеріально-технічної бази.

Організація освітнього процесу в умовах воєнного стану здійснюється з урахуванням повноважень відповідних органів, фактичної безпекової ситуації та спроможності закладів освіти забезпечувати освітній процес у відповідних умовах.

Організація освітнього процесу здійснюється відповідно до:

законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про правовий режим воєнного стану», Кодексу цивільного захисту України;

постанов Кабінету Міністрів України від 10.03.2017 № 138 «Деякі питання використання захисних споруд цивільного захисту», від 04.09.2026 № 1092 «Деякі питання оптимізації захисту населення та реагування на загрози засобів повітряного нападу»;

Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08 вересня 2020 року № 1115; Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25 вересня 2020 року № 2205 (зі змінами); Вимог щодо утримання, облаштування та експлуатації об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту, а також Вимог щодо здійснення обліку фонду захисних споруд цивільного захисту, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579 та інших актів законодавства у сфері освіти і цивільного захисту.

У межах визначених законодавством повноважень:

Міністерство освіти і науки України визначає загальні підходи та надає методичні рекомендації щодо організації безпечного і безперервного освітнього процесу;

Обласні та Київська міська військові адміністрації, ради оборони, засновники закладів освіти та інші уповноважені органи встановлюють безпекові умови та обмеження, що впливають на можливість організації очного або дистанційного навчання чи їх поєднання на відповідній території;

засновник закладу освіти або уповноважений ним орган:

проводить аналіз матеріально-технічної та організаційної спроможності закладу освіти;

з урахуванням безпекової ситуації та результатів такого аналізу визначає можливість організації очного або дистанційного навчання чи їх поєднання, у тому числі можливість організації навчальних занять в укритті закладу освіти відповідно до пункту 33 розділу III Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти (далі – модель організації освітнього процесу);

забезпечує належні умови функціонування закладу освіти, зокрема наявність та функціонування укриття, електроживлення, резервних джерел живлення, доступу до мережі «Інтернет» та інших ресурсів, необхідних для реалізації визначеної моделі організації освітнього процесу;

за потреби визначає інші заклади, установи або приміщення, які можуть бути використані як освітні хаби;

керівник закладу освіти відповідно до визначених безпекових умов та фактичної спроможності закладу організовує освітній процес і затверджує алгоритм функціонування закладу та зміни моделі організації освітнього процесу залежно від зміни безпекової ситуації.

Такий алгоритм може передбачати застосування різних моделей організації освітнього процесу для окремих класів або груп учнів та має визначати порядок переходу між ними.

До обговорення алгоритму доцільно залучати педагогічних працівників і представників батьківської спільноти. Для оперативного інформування учасників освітнього процесу заклад освіти визначає основні та резервні канали комунікації.

Алгоритм має бути адаптований до фактичних умов конкретного закладу освіти та передбачати щонайменше:

моделі організації освітнього процесу, що можуть застосовуватися залежно від безпекової ситуації;

умови та підстави переходу від однієї моделі організації освітнього процесу до іншої;

граничну кількість учнів та працівників, які можуть одночасно безпечно перебувати у закладі освіти;

порядок організації освітнього процесу під час повітряної тривоги, у тому числі можливість продовження навчальних занять в укритті;

порядок дій у разі оголошення повітряної тривоги до початку навчального дня;

порядок дій у разі тривалої або повторюваної повітряної тривоги;

порядок переходу від очного навчання до навчання з використанням технологій дистанційного навчання та повернення до очного формату;

порядок організації синхронної та асинхронної взаємодії;

порядок дій педагогічних працівників, у тому числі в разі неможливості своєчасного прибуття до закладу освіти;

порядок і строки інформування учнів та їхніх батьків про зміну моделі організації освітнього процесу;

порядок організації освітнього процесу в разі відсутності електроживлення, доступу до мережі «Інтернет» або мобільного зв'язку;

порядок використання освітніх хабів, якщо такі визначені засновником.

Думка батьків або інших законних представників учнів може враховуватися під час визначення практичного способу організації освітнього процесу, зокрема для визначення потреби дітей у безпечному перебуванні в закладі освіти та можливості їх участі в дистанційному навчанні. Водночас рішення щодо моделі організації освітнього процесу має ґрунтуватися насамперед на вимогах безпеки, рішеннях уповноважених органів та фактичній спроможності закладу освіти забезпечити відповідні умови.

II. Аналіз спроможності закладу освіти

До прийняття рішення щодо моделі організації освітнього процесу засновнику закладу освіти або уповноваженому ним органу рекомендовано спільно з керівником закладу провести аналіз спроможності закладу забезпечувати очне, дистанційне навчання або їх поєднання.

Такий аналіз доцільно проводити як щодо кожного окремого закладу освіти, так і в контексті мережі закладів відповідної територіальної громади.

За результатами аналізу визначають:

максимальну кількість осіб, які можуть одночасно безпечно перебувати в закладі;

кількість учнів, для яких може бути організовано навчання в укритті;

спроможність закладу забезпечувати дистанційне навчання;

можливість оперативного переходу між моделями організації освітнього процесу;

потребу у використанні ресурсів інших закладів або установ громади.

2.1. Спроможність укриття.

Під час оцінювання укриття враховують:

наявність власного або іншого доступного укриття;

його фактичну місткість, відповідність установленим вимогам, а також навчальну спроможність;

час, необхідний для переміщення до укриття;

можливість тривалого безпечного перебування;

можливість організації в укритті освітнього процесу.

Кількість осіб, які одночасно перебувають у закладі освіти, не може перевищувати спроможність укриття забезпечити їх безпечне перебування.

Якщо укриття використовують для продовження освітнього процесу, додатково визначають навчальну спроможність укриття – кількість учнів, для яких одночасно можуть бути забезпечені належно облаштовані навчальні місця.

Якщо навчальна спроможність укриття є меншою за кількість учнів закладу / учнів, які одночасно перебувають у закладі (із урахуванням навчальних змін), це враховують під час визначення моделі організації освітнього процесу та графіків очного навчання.

2.2. Інженерна стійкість закладу освіти.

Під час аналізу оцінюють:

- стабільність електро-, тепло-, водопостачання та водовідведення;
- наявність резервних джерел електроживлення;
- доступ до мережі «Інтернет» і резервних каналів зв'язку;
- можливість функціонування закладу та укриття в умовах тривалих перебоїв у роботі інженерних мереж.

За результатами аналізу доцільно визначити період, протягом якого заклад може автономно забезпечувати освітній процес.

2.3. Спроможність забезпечувати дистанційне навчання.

Незалежно від основної моделі організації освітнього процесу заклад має бути готовим до оперативного переходу на навчання з використанням дистанційних технологій.

Під час оцінювання такої спроможності враховують:

- забезпеченість педагогічних працівників робочими місцями та комп'ютерною технікою;
- доступ до електроживлення та мережі «Інтернет»;
- наявність єдиної інформаційно-комунікаційної системи дистанційного навчання;
- можливість організації синхронної та асинхронної взаємодії;
- наявність резервних каналів комунікації.

Окремо доцільно оцінити можливості учнів брати участь у дистанційному навчанні, зокрема наявність у них технічних засобів, доступу до інтернету та безпечного місця для навчання. Для цього можуть проводитися опитування батьків або інших законних представників учнів.

2.4. Можливості мережі закладів громади.

Якщо спроможність окремого закладу є недостатньою, засновнику доцільно оцінити можливість використання ресурсів інших закладів та установ громади, зокрема:

- вільної місткості укриттів і навчальних зон;
- приміщень для навчання учнів або роботи педагогічних працівників;
- інших комунальних, державних або, за згодою власника, приватних об'єктів.

За результатами такого аналізу можуть визначатися освітні хаби.

III. Освітні хаби

У разі якщо окремі заклади освіти не мають достатніх умов для стабільної організації освітнього процесу, засновник або уповноважений ним орган може визначити заклади, установи чи інші об'єкти, які виконуватимуть функції освітніх хабів.

Освітні хаби можуть використовуватися:

педагогічними працівниками для проведення дистанційних занять; учнями, які не мають за місцем проживання безпечних або необхідних технічних умов для дистанційного навчання;

окремими класами або групами в разі тимчасової неможливості використання основного приміщення закладу освіти.

Освітній хаб має забезпечувати безпечні умови перебування, доступ до укриття, електроживлення, мережі «Інтернет» та належні умови для навчання.

IV. Типові моделі організації освітнього процесу з урахуванням безпекової ситуації

Модель організації освітнього процесу визначають із урахуванням безпекової ситуації на відповідній території та фактичної спроможності закладу освіти гарантувати безпечне перебування учасників освітнього процесу.

Ключовими критеріями для вибору моделі є: можливість безпечного прибуття до закладу освіти; наявність і місткість захисної споруди; кількість облаштованих у ній навчальних місць; можливість організації освітнього процесу під час тривалого перебування в захисній споруді; стабільність електропостачання і зв'язку; спроможність закладу організувати дистанційне навчання.

Для одного закладу освіти можуть бути заздалегідь визначені декілька моделей із чіткими умовами переходу між ними.

1. Організація освітнього процесу очно

Організацію освітнього процесу очно застосовують, якщо безпекова ситуація дозволяє прибуття учнів та працівників до закладу освіти та їх перебування в ньому, а кількість осіб, які одночасно перебувають у закладі, не перевищує спроможності наявної захисної споруди.

Залежно від частоти та тривалості повітряних тривог, а також облаштування захисної споруди можуть бути застосовані такі варіанти очної організації освітнього процесу.

1.1. Очне навчання з використанням захисної споруди для перебування під час повітряної тривоги

Може застосовуватися у разі, якщо повітряні тривоги є епізодичними або нетривалими, а захисна споруда спроможна одночасно безпечно розмістити всіх

учнів і працівників, які перебувають у закладі освіти, проте така споруда не облаштована навчальними зонами для всіх учасників освітнього процесу.

Освітній процес здійснюють у навчальних приміщеннях закладу відповідно до затвердженого розкладу.

У разі оголошення сигналу «Повітряна тривога» всі учасники освітнього процесу невідкладно переходять до захисної споруди.

На час перебування у захисній споруді проведення уроку може бути припинено. Залежно від тривалості перебування, віку учнів, їх психоемоційного стану та наявних умов педагогічний працівник може організовувати види освітньої діяльності, які не потребують повноцінного навчального місця та не перешкоджають виконанню заходів безпеки, зокрема:

- індивідуальну самостійну роботу;
- читання та роботу з навчальними матеріалами;
- проектні або дослідницькі завдання;
- індивідуальні чи групові консультації;
- повторення та узагальнення раніше опрацьованого матеріалу.

Після оголошення сигналу «Відбій повітряної тривоги» та за відсутності інших безпекових обмежень учасники освітнього процесу повертаються до навчальних приміщень. Заклад продовжує навчання за основним або скоригованим розкладом залежно від фактичної тривалості перебування в укритті.

Цю модель не застосовують, якщо повітряні тривоги набувають систематичного характеру. Заклад освіти, який працює за цією моделлю, заздалегідь готує перехід до моделі, визначеної підпунктом 1.2 нижче, до комбінованої моделі або до дистанційного навчання.

1.2. Очне навчання з використанням захисної споруди як навчального простору

Доцільно застосовувати на територіях, де повітряні тривоги є частими та/або довготривалими й значна частина навчального дня може проходити в захисній споруді.

У такому разі захисна споруда має бути облаштована навчальними зонами, у яких забезпечено належні умови для організації освітнього процесу протягом тривалого перебування: навчальні місця для учнів, робочі місця педагогічних працівників, освітлення, електроживлення, доступ до мережі «Інтернет» (за можливості), навчальні матеріали й інші необхідні ресурси.

При визначенні кількості учнів, які можуть одночасно навчатися очно, враховують не лише паспортну місткість захисної споруди, а й кількість фактично облаштованих у ній навчальних місць.

Якщо кількість навчальних місць у захисній споруді є меншою за загальну чисельність учнів закладу, кількість осіб, які щоденно прибувають до закладу освіти, визначають відповідно до фактичної спроможності навчальних зон.

Для цього можуть застосовуватися:

- почергове очне навчання окремих класів або груп;
- навчання у декілька змін;
- змінні графіки перебування класів у закладі;

поділ на групи та/або об'єднання класів, якщо це організаційно можливо, зокрема утворення міжкласних (змінних) груп, у частині яких організовується очне навчання, у іншій – з використанням технологій дистанційного навчання.

Заклад освіти, з урахуванням фактичного часу початку навчальних занять, тривалості перебування в укрітті, наявних у ньому умов та дидактичної доцільності проведення окремих навчальних предметів / інтегрованих курсів, може:

- оперативно коригувати розклад навчальних занять, зокрема змінювати їх послідовність і здійснювати взаємозаміну в межах навчального дня, переносити окремі навчальні предмети / інтегровані курси або їх практичну частину на інші дні, а також організовувати їх концентроване вивчення;

- скорочувати не більше ніж на 50 % тривалість навчальних занять в очному форматі, забезпечуючи досягнення визначених освітньою програмою закладу освіти результатів навчання шляхом відповідної адаптації навчального матеріалу та/або застосування технологій перевернутого, інтерактивного навчання, самостійної роботи та інших педагогічних технологій із урахуванням вікових особливостей учнів.

2. Комбінована модель організації освітнього процесу шляхом поєднання очного навчання та технологій дистанційного навчання

Така модель може застосовуватися в разі, якщо безпекова ситуація дозволяє організацію освітнього процесу в очному форматі, однак спроможність закладу освіти не дозволяє одночасно забезпечити очне навчання всіх учнів.

Підставами для її застосування можуть бути, зокрема, недостатня місткість укріття або кількість облаштованих у ньому навчальних місць, регулярні та/або тривалі повітряні тривоги, що істотно обмежують можливість організації освітнього процесу в приміщеннях закладу освіти, тривалі перебої електропостачання, а також інші сталі організаційні чи матеріально-технічні обмеження.

У разі застосування такої моделі заклад освіти має визначити порядок поєднання очного навчання та навчання з використанням технологій дистанційного навчання, який має, зокрема, враховувати:

- які класи або групи навчаються в очному форматі;
- які класи або групи у відповідний період навчаються з використанням технологій дистанційного навчання;
- дні, тижні або інші часові періоди застосування кожного способу організації навчання;
- графік ротації класів або груп;
- час початку навчальних занять та, за потреби, зміни, у які навчаються окремі класи або групи;

порядок переходу класів або груп між очним навчанням і навчанням з використанням технологій дистанційного навчання.

Поєднання очного та дистанційного навчання може здійснюватися шляхом:

- почергового очного навчання окремих класів або груп;
- чергування днів або тижнів очного та дистанційного навчання;
- організації навчання в декілька змін;
- застосування різних графіків для окремих класів, паралелей або груп;
- диференціації навчальних предметів та інтегрованих курсів залежно від доцільності їх вивчення в очному або дистанційному режимі;
- винесення окремих видів навчальної діяльності в асинхронний режим;
- одночасного застосування декількох із зазначених способів.

Заклад освіти може, наприклад, визначити, що окремі класи протягом певного тижня навчаються очно, а інші – дистанційно, з подальшою ротацією; встановити різні дні очного навчання для різних паралелей; організувати декілька змін; передбачити очне проведення насамперед тих навчальних занять, які потребують безпосередньої взаємодії з педагогічним працівником, спеціалізованого обладнання або навчального приміщення.

Під час формування графіків доцільно, наскільки це дозволяють безпекова ситуація та спроможність закладу освіти, забезпечувати регулярний доступ усіх учнів до очної взаємодії з педагогічними працівниками.

Під час визначення черговості доступу до очного навчання потрібно насамперед враховувати потреби учнів початкових класів, з огляду на їхні вікові особливості та вищу потребу в безпосередній взаємодії з педагогом, а також учнів, для яких за місцем проживання неможливо забезпечити належні та безпечні умови для дистанційного навчання.

Визначення потреби учнів у безпечному перебуванні в закладі освіти

Перед формуванням графіків очного та дистанційного навчання закладу освіти доцільно провести опитування батьків або інших законних представників учнів для визначення фактичної потреби дітей у перебуванні в закладі освіти.

Під час такого опитування потрібно з'ясувати, зокрема:

- чи має дитина за місцем проживання доступ до безпечного місця перебування;
- чи може дорослий забезпечити супровід дитини під час повітряної тривоги;
- чи має дитина технічні та побутові умови для дистанційного навчання;
- чи існує потреба в перебуванні дитини в безпечному просторі закладу освіти протягом навчального дня.

Результати опитування використовують для планування організації освітнього процесу, однак вони не можуть бути підставою для перевищення встановленої місткості укриття або кількості облаштованих у ньому навчальних місць.

За наявності відповідних умов у закладі освіти можуть бути організовані окремі безпечні навчальні зони або різновікові групи для учнів, які навчаються дистанційно, але не мають можливості безпечно перебувати та навчатися за місцем проживання.

За наявності значної кількості таких учнів заклад освіти може також визначати в межах окремих паралелей класи або групи, для яких забезпечується можливість систематичного перебування в закладі освіти. Кількість таких учнів враховується під час визначення загальної кількості осіб, які можуть одночасно перебувати в закладі та бути безпечно розміщеними в укритті.

Організація навчання в межах одного класу

Для відповідного класу або групи на визначений часовий період має бути встановлено єдиний спосіб організації навчального заняття – очний або дистанційний.

Не є доцільним організовувати один навчальний урок так, щоб один педагогічний працівник одночасно проводив очне заняття для частини учнів класу та синхронне дистанційне заняття для іншої частини цього самого класу. Водночас це не обмежує можливості протягом навчального дня, тижня або іншого визначеного періоду поєднувати для одного класу очне навчання та навчання з використанням технологій дистанційного навчання відповідно до затвердженого розкладу.

Для окремого учня, який із об'єктивних причин не може брати участь в очному навчанні разом зі своїм класом, заклад освіти може передбачити його навчання в дистанційному класі або групі, якщо такі організовані, або забезпечити доступ до навчальних матеріалів та завдань в асинхронному режимі з можливістю отримання консультацій та зворотного зв'язку від педагогічного працівника.

Особливості організації окремих навчальних предметів та інтегрованих курсів

Під час застосування цієї моделі заклад освіти може диференціювати способи організації освітнього процесу не лише за класами та часовими періодами, а й за навчальними предметами, інтегрованими курсами та видами навчальної діяльності.

Доцільно визначити:

які навчальні заняття потребують очної взаємодії з педагогічним працівником;

які потребують використання спеціалізованого обладнання, лабораторій, майстерень, спортивних або інших спеціально облаштованих приміщень;

які можуть повноцінно проводитися в навчальних зонах укриття;

які результати навчання можуть бути досягнуті в асинхронному режимі шляхом самостійної, проєктної, дослідницької або іншої діяльності.

Якщо організаційні або матеріально-технічні умови укриття не дозволяють повноцінно проводити окремі навчальні заняття, зокрема з технологічної, інформатичної, мистецької, фізкультурної або інших освітніх галузей, заклад

освіти має визначити найбільш педагогічно та дидактично доцільний спосіб досягнення відповідних результатів навчання.

Для цього заклад освіти може:

оперативно змінювати послідовність навчальних занять у межах навчального дня;

переносити окремі заняття або їх практичну частину на інші дні чи періоди;

застосовувати концентроване вивчення окремих навчальних предметів або інтегрованих курсів: організовувати окремі навчальні дні, у межах яких буде здійснюватися викладання лише цих навчальних предметів, зокрема з використанням інтерактивного, дослідницького, проєктного навчання;

виносити окремі теоретичні теми, підготовчі завдання, проєктну та дослідницьку роботу в асинхронний режим;

після оголошення сигналу «Відбій повітряної тривоги» організовувати рухові, практичні, мистецькі та інші види діяльності, які неможливо повноцінно здійснювати в укритті.

Організація освітнього процесу під час перебування в укритті

Для класів або груп, які відповідно до визначеного графіка навчаються очно, заклад освіти заздалегідь визначає, які навчальні заняття та інші види освітньої діяльності можуть продовжуватися в укритті.

Навчальні зони в укритті мають бути організовані відповідно до обраної моделі освітнього процесу та, за можливості, забезпечені електроживленням, доступом до інтернету, навчальними матеріалами та іншими необхідними ресурсами.

Регулярне або тривале перебування учнів в укритті не повинно автоматично означати припинення освітнього процесу на весь період повітряної тривоги. Якщо безпекова ситуація, стан учнів та облаштування укриття дозволяють продовжувати навчальну діяльність, заклад освіти має передбачити її організацію у формах, які є можливими та педагогічно доцільними в таких умовах.

При цьому заклад освіти може одночасно використовувати організаційні рішення, рекомендовані для очного навчання, зокрема коригування розкладу, взаємозаміну занять, зміну їх послідовності, концентроване вивчення окремих предметів та інструменти дистанційного навчання, зокрема синхронну й асинхронну взаємодію, електронні навчальні матеріали, відеопояснення, самостійну, проєктну та дослідницьку роботу.

Застосована комбінація має забезпечувати безперервність освітнього процесу для всіх учнів та бути заздалегідь визначеною і зрозумілою для педагогічних працівників, учнів та їхніх батьків.

3. Організація дистанційного навчання

Дистанційно освітній процес організовують, якщо безпекова ситуація не дозволяє безпечно прибуття учнів і працівників до закладу або їх перебування в ньому, а також у випадках, визначених рішеннями уповноважених органів.

У кожному закладі освіти незалежно від основної моделі навчання має бути завчасно створена та підтримуватися в готовності стала система дистанційного навчання, яка дозволяє перейти до дистанційної взаємодії без додаткової організаційної підготовки.

Дистанційне навчання організовують відповідно до Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом МОН від 08 вересня 2020 року № 1115.

Закладу освіти доцільно визначити єдине інформаційно-комунікаційне середовище для організації дистанційного навчання, доступне всім учням і педагогічним працівникам.

Таке середовище має забезпечувати можливість учню в одному визначеному місці отримувати:

- актуальний розклад занять;
- дату та час проведення синхронного заняття;
- покликання для під'єднання;
- навчальні матеріали до уроку;
- завдання для самостійного виконання;
- строки та спосіб подання виконаних робіт;
- записи або матеріали пропущених занять або покликання на такий урок на платформі ВІШО;
- результати перевірки робіт та зворотний зв'язок;
- інформацію про консультації педагогічних працівників.

Не рекомендовано використовувати для інформування про організацію навчання декілька не пов'язаних між собою джерел (наприклад, коли розклад, покликання на урок, завдання, зворотний зв'язок про їх виконання тощо розміщені в різних комунікаційних каналах).

Для педагогічних працівників має бути завчасно забезпечена можливість за рішенням керівника закладу оперативно перейти до дистанційної організації освітнього процесу, зокрема передбачено:

- визначені робочі місця для дистанційної роботи;
- комп'ютерну техніку;
- доступ до електроживлення та інтернету;
- облікові записи та доступ до визначеної закладом інформаційно-комунікаційної системи;
- затверджений дистанційний розклад;
- готові покликання або механізм їх автоматичного формування;
- порядок розміщення навчальних матеріалів;
- резервний канал комунікації на випадок порушення роботи основної системи.

Керівнику закладу освіти локальним алгоритмом доцільно визначити строк, протягом якого після прийняття рішення про перехід на дистанційне навчання має бути забезпечена його повноцінна організація. По суті, система повинна бути побудована так, щоб перехід від очного до дистанційного навчання

означав перемикання вже підготовленого режиму роботи, а не створення дистанційного навчання спочатку.

Оголошення сигналу «Повітряна тривога» під час дистанційного навчання не означає автоматичного припинення освітнього процесу. Першочерговим є перебування учнів і педагогічних працівників у безпечному місці.

Якщо на момент оголошення повітряної тривоги педагогічний працівник або учні не перебувають у безпечному місці, синхронне заняття може бути тимчасово перервано на час, необхідний для переходу до укриття або іншого безпечного місця. Після переміщення, за наявності технічної можливості, синхронне навчання продовжується.

Для учнів, які під час повітряної тривоги через умови перебування в укритті, відсутність електроживлення, доступу до інтернету або з інших об'єктивних причин не можуть приєднатися до синхронного заняття чи продовжити участь у ньому, має бути забезпечена можливість опрацювання відповідного навчального матеріалу в асинхронному режимі. Такі учні повинні мати доступ до запису проведеного заняття або інших навчальних матеріалів, завдань для самостійної роботи, а також можливість отримати консультацію та зворотний зв'язок від педагогічного працівника.

Таким чином, під час повітряної тривоги дистанційний освітній процес продовжується: синхронна взаємодія може короткочасно перериватися на час переміщення учасників освітнього процесу до безпечного місця, а для учнів, які не мають можливості долучитися до неї, забезпечується асинхронний доступ до навчання.

V. Типовий алгоритм дій закладу освіти в разі зміни безпекової ситуації

Для забезпечення безперервності освітнього процесу керівник закладу освіти на основі аналізу спроможності закладу та з урахуванням безпекових умов, визначених уповноваженими органами, затверджує локальний алгоритм організації освітнього процесу та переходу між визначеними для закладу моделями.

Локальний алгоритм має бути практичним документом, який дозволяє учасникам освітнього процесу заздалегідь розуміти порядок дій у разі зміни безпекової ситуації та забезпечує можливість переходу до іншої моделі навчання без додаткової організаційної підготовки.

1. Визначення базової та альтернативних моделей

На основі проведеного аналізу спроможності заклад визначає:

базову модель організації освітнього процесу за поточних безпекових умов;

одну або декілька альтернативних моделей, які можуть бути оперативно застосовані;

класи, паралелі або групи, для яких за потреби можуть застосовуватися різні моделі;

умови, за яких здійснюється перехід від однієї моделі до іншої.

Для кожної моделі доцільно заздалегідь підготувати відповідний розклад, визначити порядок роботи педагогічних працівників, використання навчальних приміщень та укриття, а для дистанційного навчання – забезпечити готовність інформаційно-комунікаційної системи.

2. Визначення критеріїв переходу між моделями

Локальний алгоритм має містити чіткі та зрозумілі критерії, за настання яких змінюється модель організації освітнього процесу.

Такими критеріями можуть бути: зміна безпекових умов або обмежень на відповідній території, неможливість безпечного прибуття до закладу, обмеження використання будівлі чи укриття, недостатність його місткості або навчальної спроможності, тривалі чи систематичні повітряні тривоги, порушення роботи критично необхідних інженерних систем або інші обставини, які впливають на спроможність закладу реалізовувати визначену модель.

Для ситуацій, які потребують рішення протягом навчального дня, заклад може встановлювати додаткові часові та організаційні критерії, зокрема контрольний час для відновлення очного навчання, перехідний час для прибуття учнів і працівників, граничну тривалість перебування в укритті, після якої коригується розклад, або інші параметри з урахуванням умов конкретного закладу.

Окремим критерієм зміни моделі є систематичне зростання інтенсивності та тривалості повітряних тривог. Якщо протягом кількох днів поспіль сумарна тривалість повітряних тривог у межах навчального дня перевищує дві години, рекомендовано невідкладно застосовувати заздалегідь підготовлену модель навчання в укритті або дистанційного навчання (з урахуванням вимоги щодо перебування в безпечному середовищі усіх учасників освітнього процесу).

3. Прийняття та реалізація рішення

Локальний алгоритм затверджує керівник закладу освіти. Він має визначати, хто ухвалює рішення про зміну моделі, хто забезпечує його виконання та які дії мають бути здійснені після ухвалення такого рішення.

Перехід до іншої моделі не повинен потребувати розроблення нового порядку роботи щоразу після зміни безпекової ситуації. Після прийняття рішення заклад застосовує заздалегідь підготовлений сценарій: відповідний розклад, визначений порядок роботи педагогічних працівників, використання приміщень та укриття, організацію синхронної й асинхронної взаємодії та інші необхідні організаційні рішення.

Якщо зміна безпекової ситуації стосується лише частини учнів або можливостей окремих приміщень, рішення може прийматися щодо окремих класів, паралелей або груп без зміни моделі для всього закладу.

4. Інформування учасників освітнього процесу

Заклад заздалегідь визначає основний і резервний канали комунікації, через які повідомляються рішення щодо організації освітнього процесу.

Повідомлення про зміну моделі має бути коротким та однозначним і містити щонайменше таку інформацію:

- яка модель застосовується;
- з якого часу вона починає діяти;
- для яких класів або груп;
- за яким розкладом організовується навчання;
- коли і через який канал буде повідомлено про наступну зміну.

Учні, батьки та педагогічні працівники мають бути ознайомлені з алгоритмом невідкладно після його затвердження.

5. Перегляд алгоритму

Локальний алгоритм не є незмінним. Керівнику закладу доцільно переглядати його в разі зміни безпекової ситуації, характеристик укриття, режиму роботи закладу, транспортної доступності, стану інженерних систем, можливостей дистанційного навчання або інших обставин, що впливають на організацію освітнього процесу.

Досвід застосування алгоритму під час реальних безпекових ситуацій має бути використаний для його коригування й усунення організаційних проблем, виявлених на практиці.

У разі збільшення інтенсивності й тривалості тривог протягом освітнього процесу (більше ніж дві години кілька днів поспіль) рекомендовано ухвалювати рішення щодо зміни алгоритму й переходу на моделі дистанційної освіти / навчання в захисних спорудах (або їх комбінацію).

Локальний алгоритм має визначати не лише порядок переходу до альтернативної моделі, а й умови повернення до базової.

Повернення здійснюється після усунення обставин, що стали підставою для зміни моделі, за умови можливості безпечного прибуття та перебування учасників освітнього процесу в закладі.

Після тривалого застосування альтернативної моделі закладу доцільно оцінити, чи вдалося забезпечити виконання освітньої програми, визначити навчальний матеріал або види діяльності, які потребують додаткового опрацювання, та за потреби скоригувати подальший розклад і планування.

6. Приклади організації освітнього процесу в разі зміни безпекової ситуації

6.1. Повітряна тривога триває на момент початку навчального дня

Умова: на визначений закладом час початку навчального дня сигнал «Повітряна тривога» продовжує діяти.

Рішення: учні та працівники не розпочинають рух до закладу освіти. Навчальний день розпочинається дистанційно відповідно до заздалегідь підготовленого дистанційного розкладу.

Дії закладу:

до початку першого уроку через визначений канал комунікації повідомляється про дистанційний початок навчального дня;

педагогічні працівники проводять заняття дистанційно з безпечного місця; за потреби тривалість синхронної частини заняття скорочено, а частину навчального матеріалу перенесено в асинхронний режим;

для учнів, які через безпекові обставини не можуть долучитися до синхронного заняття, навчальні матеріали (записи занять, презентації, покликання на навчальні матеріали національної вебплатформи «Всеукраїнська школа онлайн», мобільного застосунку «Вивчаю – не чекаю» тощо) та завдання залишаються доступними в інформаційно-комунікаційній системі закладу. Заклад освіти може використовувати й можливості державної цифрової освітньої екосистеми «Мрія».

Контрольна точка: заклад заздалегідь визначає час, до якого можливе відновлення очного навчання цього дня, наприклад, 10:00.

Якщо відбій оголошено до контрольного часу: адміністрація повідомляє про перехід до очного навчання. Учням і працівникам надається визначений перехідний час для безпечного прибуття до закладу, наприклад 60 хвилин. Очні заняття розпочинаються після завершення цього часу за скоригованим розкладом.

Якщо відбій оголошено після контрольного часу: навчальний день продовжується дистанційно. Перехід до очного навчання цього дня не здійснюється.

Якщо окремі педагогічні працівники після відбою не можуть своєчасно прибути до закладу, адміністрація застосовує визначений механізм взаємозаміни, змінює послідовність занять або переносить окремі заняття. Прибуття учнів до закладу не повинно призводити до виникнення неорганізованих періодів очікування.

Якщо після відновлення очного навчання повторно оголошується повітряна тривога, учасники освітнього процесу переходять до укриття, а подальше навчання організовується відповідно до визначеної закладом моделі роботи під час перебування в укритті.

6.2. Приклад організації освітнього процесу в разі перебоїв електропостачання та/або зв'язку

Умова: відсутність або нестабільність електропостачання, доступу до інтернету чи мобільного зв'язку впливає на можливість організації освітнього процесу за визначеною закладом моделлю.

Рішення: перебої в роботі інженерної та телекомунікаційної інфраструктури не повинні автоматично призводити до припинення освітнього

процесу або зміни обраної моделі його організації. Заклад освіти та засновник використовують наявні резервні ресурси й адаптують способи організації навчання до фактичних умов.

Якщо освітній процес організовано очно, за умови збереження безпечних умов перебування учнів і працівників та забезпечення функціонування критично необхідних систем, заклад продовжує очне навчання. Для цього засновник і заклад освіти завчасно визначають потребу в альтернативних джерелах електроживлення та забезпечують їхню наявність і готовність до використання.

У разі неможливості проведення окремих навчальних занять через відсутність електроживлення або доступу до обладнання заклад оперативно коригує розклад, змінює послідовність занять, переносить окремі види навчальної діяльності або застосовує інші організаційні рішення, що дозволяють продовжувати очне навчання.

Якщо освітній процес організовано дистанційно, заклад освіти має забезпечити педагогічному працівнику робоче місце, з якого він може проводити дистанційні заняття, зокрема доступ до електроживлення, інтернету, комп'ютерної техніки та інших необхідних ресурсів. За потреби таке робоче місце може бути організоване за місцем перебування педагогічного працівника або в іншому закладі чи установі, визначеній засновником як освітній хаб.

За наявності в педагогічного працівника відповідних умов дистанційні заняття проводять відповідно до визначеного розкладу. Відсутність електроживлення або зв'язку в окремих учнів не є підставою для припинення синхронного заняття для всього класу.

Для учнів, які не можуть приєднатися до синхронного заняття, заклад забезпечує можливість опрацювання відповідного навчального матеріалу в асинхронному режимі. У визначеному закладом інформаційно-комунікаційному середовищі мають бути доступні записи проведених занять або відеопояснення, навчальні матеріали, завдання для самостійної роботи, покликання на відповідні матеріали «Всеукраїнської школи онлайн», та інші освітні ресурси, а також інформація про можливість отримання консультації та зворотного зв'язку від педагогічного працівника.

Навчальні матеріали доцільно розміщувати завчасно або не пізніше дня проведення відповідного заняття, щоб учень мав можливість завантажити та опрацювати їх у період наявності електроживлення і зв'язку.

Строки виконання та подання завдань для учнів, які через перебої електропостачання або зв'язку не мали можливості взяти участь у синхронному занятті, визначаються з урахуванням фактичної можливості доступу до навчальних матеріалів.

Якщо наявних резервних ресурсів недостатньо для продовження освітнього процесу за визначеною моделлю, керівник закладу відповідно до локального алгоритму оцінює можливість тимчасової зміни способу організації навчання для всього закладу або окремих класів чи груп і застосовує заздалегідь визначену альтернативну модель.

ВАЖЛИВО! Незалежно від обраної моделі організації освітнього процесу та способів її реалізації рішення засновника і закладу освіти мають бути спрямовані насамперед на гарантування безпеки учасників освітнього процесу та водночас на забезпечення його безперервності. Організаційні зміни, пов'язані з безпековою ситуацією, не повинні зводитися лише до збереження формального розкладу або кількості проведених навчальних занять. Обрана модель має забезпечувати сталість навчання та створювати умови для досягнення учнями результатів навчання і формування компетентностей, визначених відповідними державними стандартами та освітньою програмою закладу освіти.
